

ISEE Degrowth 2025 rapport

Av Jonas Eivind Jensen – lektor i filosofi.

1. Innledning

Fra 24-27 juni 2025 samlet 1200 fagfolk seg på den internasjonale [Degrowth konferansen](#) ved Universitetet i Oslo (Blindern) i regi av *the International Society for Ecological Economics* (ISEE). Noen av medarrangørene var NMBU (Norges miljø og biovitenskapelige universitet), UIO (Universitetet i Oslo), NINA (Norsk institutt for Naturforskning),

Rethinking Economics og Vekstfri Norge. **Og** Naturvernforbundet i Salten var med som observatør alle dagene! Temaet var *Building socially just postgrowth futures - linking theory and action* – dette betyr at man undersøker alternative måter å organisere økonomi og samfunn på som utfordrer det rådende paradigmet om (evig) økonomisk vekst.

[HER](#) kan man se noen av presentasjonene og plenumsdebattene i opptak.

2. Litt om bakgrunnen for konferansen

Som det står i omtalen av konferansen er det egentlig veldig enkelt å forstå det grunnleggende problemet vi må løse:

[«Verden står i ei skikkelig knipe. Vi har bygd et økonomisk system ut fra en ide om at evig økonomisk vekst er mulig. Men, som alle vet, vi har bare en klode.»](#)

Stadig flere akademikere og NGOer anerkjenner at det *er den økonomiske veksten i seg selv* som er den underliggende årsaken til både klima og naturkrisen (omfanget av, og interessen for, Degrowth 2025 er forøvrig en illustrasjon på den økende bevisstheten rundt dette). Økonomisk vekst medfører ubegrenset vekst i forbruk av ressurser som i prinsippet er begrenset – en åpenbart ustabil situasjon. Dette synspunktet fremmes nå også av det internasjonale Naturpanelet (IPBES) som i en ny [rapport](#) om *naturverdier og verdsetting av natur* kritiserer at en målsetning om fortsatt økonomisk vekst (også såkalt grønn vekst) kan omtales som bærekraftig:

[Gjennomgripende endringer i samfunnet er nødvendig for å løse naturkrisen. Det innebærer at vi må gå bort fra å hovedsakelig legge kortsiktig og individuell økonomisk gevinst til grunn for beslutninger. I stedet må hele samfunnet fremme verdier som fremmer en bærekraftig utvikling.](#)

Likevel fortsetter vi å organisere økonomi og samfunn som *om* vi kan fortsette som før. En av medforfatter av rapporten professor Arild Vatn ved NMBU sier dette om Naturpanelets arbeid:

[«Mål om økonomisk vekst er i dag en av hovedårsakene til tap av natur. Likevel former vi politikk og økonomiske virkemidler som om det ikke er slik»](#)

2.1 Behov for et nytt paradigme om verdier og bærekraft

Naturkrisen kan ikke løses innenfor rammene av de samme tankemønstrene og systemene som har skapt den. Vi trenger en langt mer mangfoldig verdsetting av naturen enn bare som en økonomisk ressurs, og vi trenger også nye og bedre måter å forstå en bærekraftig økonomi på som ikke bygger på evig vekst. Ikke bare fordi naturen har verdi i seg selv som ikke anerkjennes dersom man utelukkende fokuserer på dens økonomiske verdi, men *også* fordi det er når naturens egenverdi erkjennes at den *rent faktisk* kan gi oss økonomiske verdier som er *reelt* bærekraftige.

Et nytt *paradigme* for en bærekraftig økonomi må bygge på naturens egne løsninger og systemer istedenfor å bryte disse ned – samt anerkjenner at det finnes et mangfold av verdier *i* naturen, men også i forholdet *mellom* menneske og natur. Med begrepet *paradigme* menes verdisyn og kunnskapssystemer vi tar for gitt og som vi vanligvis ikke tenker over fordi vi tenker *med* paradigmet ikke *på* det. Likevel er det slik at når vi møter store kriser – slik som nå – begynner mange flere å tenke *på* mangler og begrensninger med det rådende paradigmet og hva som eventuelt kan erstatte det. Typisk vil dette innebære å utvikle nye begreper, anerkjenne andre verdier og finne dypere forståelse enn hva som var tilfellet med det forrige paradigmet.

2.2 Ulike typer verdier

Tradisjonelt sett (i det økonomiske paradigmet som de fleste enda tenker innenfor) har man satt likhetstegn mellom *verdi* og *økonomisk verdi*. Dette medfører at naturen bare oppfattes som verdifull når den bidrar til realisere disse. Naturen blir *mest* verdifull når den bidrar til størst mulig vekst for da blir den samlede verdiskapningen også størst. Men det finnes *andre* måter å forstå begrepet *verdi* på som kobler begrepet fra ideen om vekst. I den nevnte rapporten fra IPBES heter det at:

[Hovedårsaken til den globale naturkrisen er måten vi verdsetter naturen på i politiske og økonomiske beslutninger. Dermed er også nøkkelen til å løse naturkrisen tett koblet til verdsetting av naturens verdier \[...\] For å ivareta naturens verdier i bred forstand i beslutningsprosesser, trenger vi språk og begreper om naturverdier som omfatter alle typer verdier naturen innehar.](#)

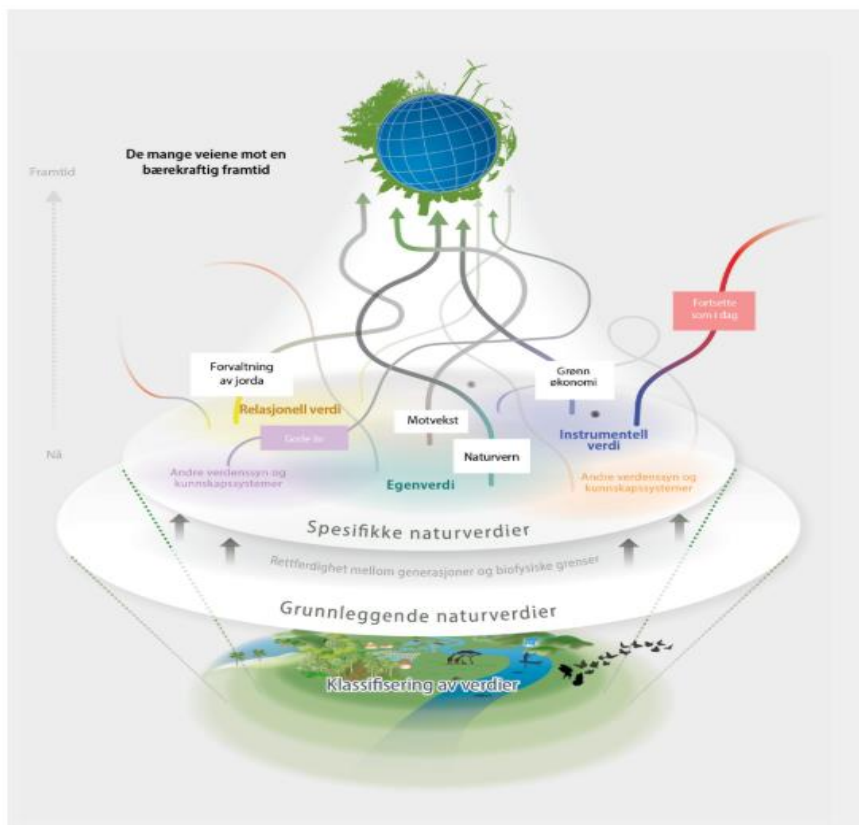
Én vesentlig del av dette er å utvikle begreper som beskriver et [mangfold av ulike verdier](#):

- Med *instrumentelle verdier* menes når en ting bare er verdifull for å oppnå noe annet. Et eksempel er nettopp når naturen blir et instrument for økonomisk vekst målt i penger.

- Med *naturens egenverdi* menes verdi som naturen har i seg selv uavhengig av om dette anerkjennes av noen. For eksempler verdien en fugl, en skog, et økosystem etc. har selv om det skulle være slik at ingen mennesker verdsetter fuglen, skogen eller økosystemet.
- *Relasjonelle verdier* oppstår i møtet mellom (i relasjonen mellom) mennesker og natur. For eksempler et hellig fjell for urfolk, elva jeg fisket i som barn og lengter tilbake til, stjernehimmelen som gir meg sinnsro og undring. Disse verdiene er ikke *i* naturen i seg selv, men ikke bare i *oss* heller, fordi de peker på steder i naturen mennesker har meningsfulle aktiviteter.

Bare instrumentelle verdier fanges opp om verdi betyr økonomisk verdi, og derfor verdivekst = økonomisk vekst. Naturpanelet poeng er ikke at det er galt å påpeke at naturen har instrumentelle verdier (for den har åpenbart *også* det), men at *å bare* fokusere på disse blir for snevert siden dette medfører at a) at andre verdier ikke teller med når vi forvalter naturen og b) dersom de andre typene verdier *faktisk* teller med kunne vi få en forståelse av verdier som er mer helhetlig og riktig, og dermed innsett at økonomisk vekst ville betyr *mindre* ikke mere verdiskapning (i en bred forstand) siden den ødelegger for vekst av egenverdi (mer intakt natur) og relasjonelle verdier (mer natur verdifull av andre grunner en økonomiske). Og dersom disse andre typer verdier anerkjennes vil det ikke lengre være behov for å forene bærekraft og økonomisk vekst av den enkle grunn at bærekraftig økonomi må bety *noe annet* enn en økonomi bygget på vekst. Begrepet «bærekraft» må inn i en annen bane enn *vekstbanen*.

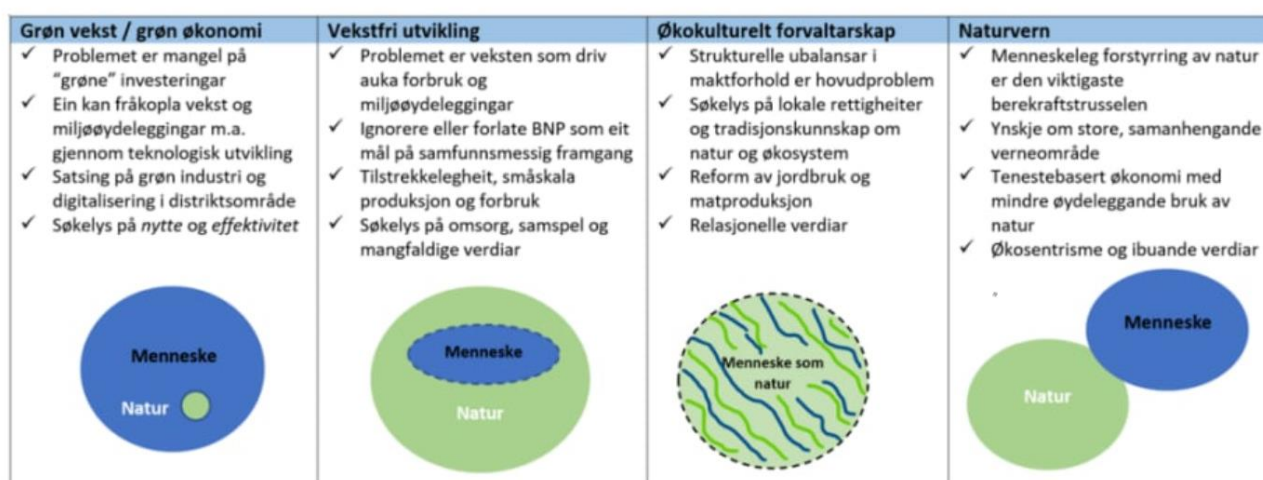
2.3 Ulike bærekraftsbaner

Figur 1 De ulike banene til en bærekraftig fremtid. Grønn økonomi, naturvern, motvekst (eller vekstfri utvikling, forvaltning av jorda (økokulturelt forvalterskap). Merk at banen «å fortsette som før» ikke leder til en bærekraftig fremtid. Merk også hvilke klasser verdier banene springer ut av
Kilde: [Miljødirektoratet](http://miljodirektoratet.no).

I rapporten fra Naturpanelet omtales faktisk fem ulike baner (eller veier) til bærekraft, og sammenhengen med tematikken om verdier er at *ulike bærekraftsbaner gjør bruk av ulike typer verdier*. Så hvilket paradigme om verdier man tenker og forstår ut fra avgjør hvilke av banene som oppfattes som en god vei til målet om bærekraft – ja faktisk også hvilke baner man kan forestille seg.

Som vi har sett (og figuren over illustrerer) er det å fortsette som i *dag* en bane som leder *bort* fra målet om en bærekraftig fremtid, og den tilhører dermed det paradigmet vi må forlate– men hva med de andre banene? Elisabeth Veivåg Helseth har i en doktorgradsavhandling illustrert de fire resterende banene på følgende måte (man kan lese mer om denne forskningen [HER](#) og i denne [artikkelen](#))

Figur 2 fire baner til bærekraft. Hva de anser som hovedproblemer og løsninger, og hvilket verdisyn disse løsningene bygger på. Kredit [Elisabeth Veivåg Helseth](#)

Vi ser at banen *grønn vekst/grønn økonomi* deler mange elementer med paradigmet om økonomisk vekst og er derfor egentlig er å anse som en videreføring av dette i en mer «grønn» form. Ideen er at man kan fortsette veksten og samtidig unngå naturkrisen ved hjelp av teknologisk utvikling. Det er debatt om dette er mulig, men det fremstår som svært lite realistisk av grunner vi allerede har sett: *Uansett hvilken form* veksten tar kan vi ikke unngå problemet med at vekst forutsetter stadig økende bruk av ressurser som i prinsippet alltid er begrenset – vi har bare én klode.

Ideen om at det skjer (eller kan skje) tilstrekkeleg fråkopling mellom vekst og miljøødeleggingar finn ikkje støtte i empirisk forskning. Tvert om så viser det seg at når ein effektiviserer, så aukar ofte også det totale forbruket. Og samstundes som ein kanskje klarar å redusere utslepp og miljøpåverknad lokalt, endar ein fort opp med å flytte negative påverknadar andre stadar. Totalt sett, kjem ein ikkje vekk frå at veksten har konsekvensar som påverkar både natur og menneske negativt. Kilde: <https://distriktsenteret.no/artikkel/berekraftsretningar-for-distriktskommunar/>

På et av konferansens foredrag ble det gitt et formelt argument (se 3.1 under) for at evig vekst er umulig uansett hva man kaller veksten ved å bruke fysikkens grunnleggende lover. Ingen teknologi kan i

prinsippet unndra seg naturens objektive lovmessigheter. Grunnen til at så mange beslutningstakere tilsynelatende tror noe annet er rimeligvis et eksempel på hvordan man enda tenker *med* vekstparadigmet når man søker å løse problemer som skyldes dette paradigmet selv, og som derfor bare kan løses ved å tenke utenfor det.¹

På tilsvarende vis er det ikke sikkert at naturvern *alene* kan være en vei til bærekraft: Her anerkjennes riktignok verdien av natur uavhengig av menneskers verdsetting (egenverdi og/eller iboende verdi), og kravet om mer vern av natur er utvilsomt viktig og riktig - men man overser verdier som ikke er *i* naturen, men oppstår i møtet mellom mennesket og natur – og fram for alt betydningen av relasjonelle verdier for å ivareta naturens egenverdi. I artikkelen [*Why protect nature? Rethinking values and the environment*](#) påpekes det at dersom man anerkjenner og beskytter kunnskap² og levemåter knyttet til bruk av naturen som innehas av personer (urfolk og andre) som i generasjoner har levd tett på naturen *som en del av naturen*; vil man samtidig opprettholde de verdisystemene og kunnskapsformen som har oppstått i relasjon til denne bruken – dette er et eksempel på relasjonelle verdier som vil falle under betegnelsen *økokulturelt forvalterskap*. Dette da tradisjoner og levemåter som dette ville ha forsvunnet dersom de ikke var bærekraftige³, og de er bærekraftige *fordi* de verdsetter naturen (og dermed bevarer den) på grunn av hva naturen betyr for en bestemt måte å leve på. *Men* – dette er akkurat hva vi i (2.1) omtalte som et paradigme som *bygger på naturens egne løsninger og systemer*. En mulighet er kanskje derfor at man kan *realisere* bærekraftsbanen *vekstfri utvikling* (og som er den som Degrowth 2025 tar navnet sitt fra) ved å fremme økokulturelt forvalterskap.

Det er likevel ikke fullt så enkelt heller; fordi ikke alle kan (eller vil) leve tett på naturen på denne måten – det er snarere snakk om å integrere elementer av slike verdier og kunnskapsformer med vitenskapelig kunnskap slik at man *samlet sett* lykkes med å realisere et samfunn (eller en sivilisasjon om man tenker på hele planeten) som både verdsetter og klarer å eksistere på naturens premisser. Naturvitenskapen kan gjøre noe tradisjonskunnskapen ikke kan: Forklare med naturlover og fysiske årsakssammenhenger *hvorfor* førstnevnte har ledet til bærekraft og videre (i samarbeid med samfunnsfagene) *hvordan* økologiske prinsipper hentet fra tradisjonskunnskap som robusthet, tilstrekkelighet og tilpasningsdyktighet – ikke ubegrenset vekst – kan bli sentrale elementer innenfor et nytt paradigme for gode samfunn. *Her* er det kanskje en åpning for å se at *alle* de fire bærekraftsbanene har elementer som er *nødvendige* – men hver for seg ikke *tilstrekkelige* for å realisere bærekraftig utvikling og derfor må

¹ Det er likefullt ikke slik at man trenger å forkaste alle teknologiske løsninger og at en søken etter effektivitet er galt i seg selv – men man må innse begrensningene slike tiltak har: De kan bare være effektive i kombinasjon med andre bærekraftsbaner siden man må oppgi målet om vekst, og instrumentelle verdier må videre anerkjennes å være bare *en* blant flere verdier. Se diskusjonen nedenfor.

² Slik kunnskap omtales ofte som lokal økologisk kunnskap (LØK) siden den er oppstått gjennom langvarig bruk av naturen på bestemte begrensede steder.

³ De er ikke truet fordi de ikke er bærekraftige, de er truet fordi den industrielle sivilisasjonen med dens vekstparadigme truer naturen som er grunnlaget for dem.

de kombineres på ulike måter for å nå dette målet. Et inntrykk som sitter igjen etter Degrowth 2025 er at mange bidrag utforsket og debatterte hvordan dette best kan gjøres.

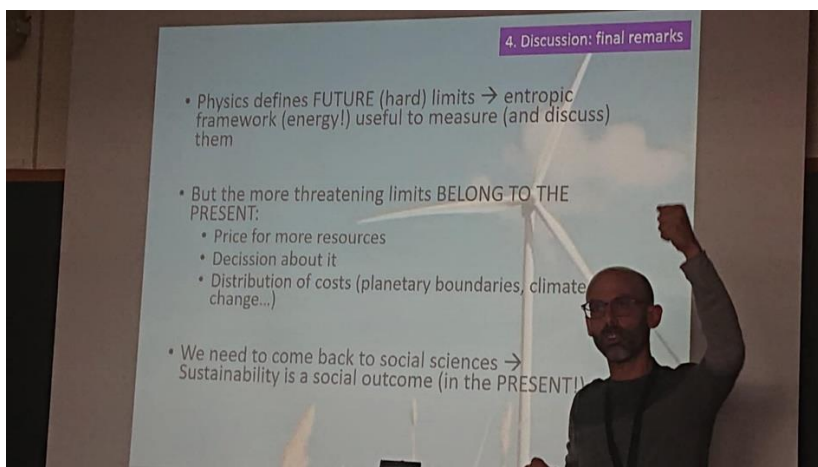
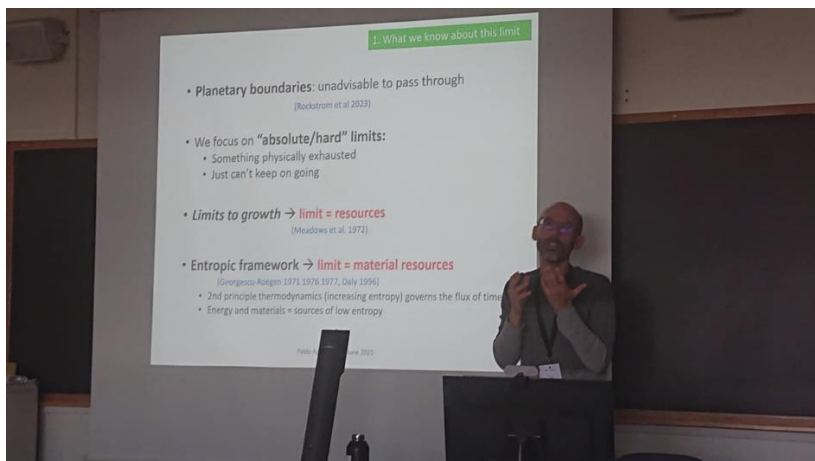
3. Smakebiter fra konferansen

[Programmet](#) var omfattende og besto av sesjoner som gikk i parallell. Programmet gir i seg selv et inntrykk av størrelsen og bredden på konferansen: Det er *ikke* slik at nedvekst og økologisk økonomi er et smalt tema for bare spesielt interesserte, og dette underbygges ytterligere av at FNs Naturpanel med sine rapporter med stor faglig tyngde argumenterer for at å forlate vekstparadigmet er av avgjørende betydning får å løse klima og naturkrisen. Nedenfor presenteres kort hovedbudskapet fra noen av forelesningene fra sesjoner som Naturvernforbundet Salten var til stede på.⁴ Utvalget er ment å vise bredden i konferansen, ikke alt som faktisk ble presentert.

3.1 Limits and scarcity in ecological economics and degrowth – ontological divergencies

Det er planetariske grenser for vekst. Disse er reelle og kan utledes fra teoretisk fysikk.

Her foreleser Pablo Aguirre fra Universitetet i Madrid om dette.

⁴ Alle foto tatt av Jonas Eivind Jensen om ikke annet står.

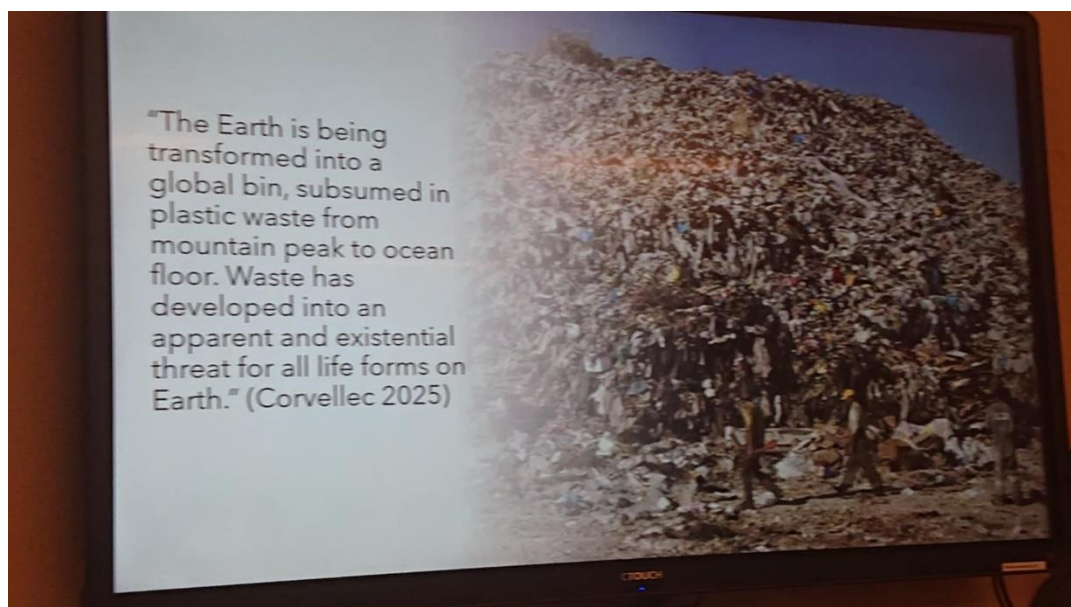
Hovedbudskap: (1) Det er harde og absolutte planetariske grenser for vekst som kan utledes fra termodynamikkens matematiske lover (vekst av entropi og dermed mindre energi tilgjengelig som kan omformes til nyttig arbeid). *Evig vekst er derfor fysisk umulig* i et lukket system (2) Og *Selv lenge før disse fysiske grensene* nås (og det er nyttig å vite om *at* det finnes slike grenser) nås andre grenser knyttet til at nyttige ressurser brukes opp, atmosfære og hav varmes opp (klimaendringer) etc. til et nivå som gjør vår sivilisasjon umulig. Derfor vil de *reelle* planetariske grensene for vekst alltid nås før de absolutte fysiske grensene. Det spiller ingen rolle om det er snakk om mer «grønne» løsninger siden *alle* strategier som forutsetter at energi skal omdannes til nyttige formål vil møte disse problemene så lenge de er knyttet til vekst i bruk av energi.

3.2. Material dependency in The green transisjon

Her var det en serie foredrag som så på problemet med resirkulering av ressurser. Dette er som kjent en god idé å gjøre, men det finnes likevel fysiske begrensninger på hva som er mulig å gjøre her. Det var også foredrag om problemer med økende behov for materialer til det grønne skiftet som *i seg selv* lager store miljøproblemer.

Blant deltakerne var Norwegian Degrowth Network (Vekstfri Norge)

Hovedbudskap: (1) Vi kan ikke *resirkulere oss ut av* naturkrisen. Så lenge det legges til grunn en forventning om økt *vekst* i forbruk vil dette spise opp alle fordeler med resirkulering selv om det å resirkulere er bra i seg selv. (2) Dette resulterer i enorme avfallsproblemer. (3) Det dominerende narrative om vekst opprettholder de systemene som lager problemene fra starten av → det trengs et *kontranarrativ* mot veksten. Det hjelper ikke med noe grønt skifte der man gjør ellers fornuftige ting som å resirkulere, gjøre bruk av teknologi som sparer energi etc. så lenge det hele tiden blir *mer* av alt.

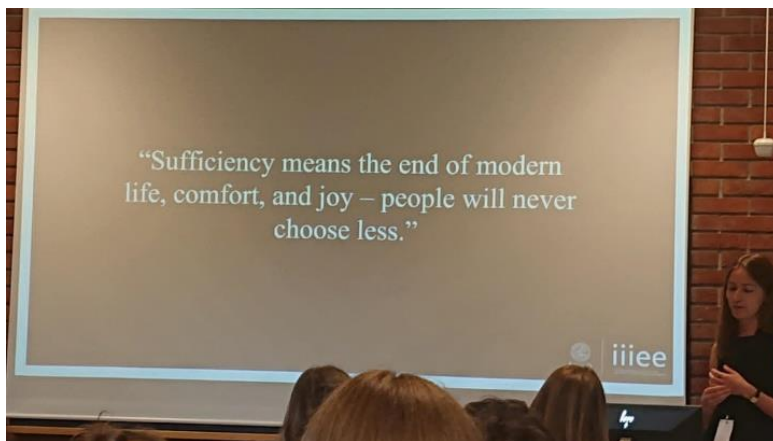
Kommentar: Her kan man se at det som implisitt kritiseres er selve paradigmet (eller underliggende narrativ som er begrepet som her brukes) om vekst. Så lenge alle foreslåtte løsninger formuleres innenfor det gamle paradigmet vil de ufravikelig ende opp med å reprodusere de problemene de forsøker å løse.

3.3 Needs, satisfiers and sufficiency

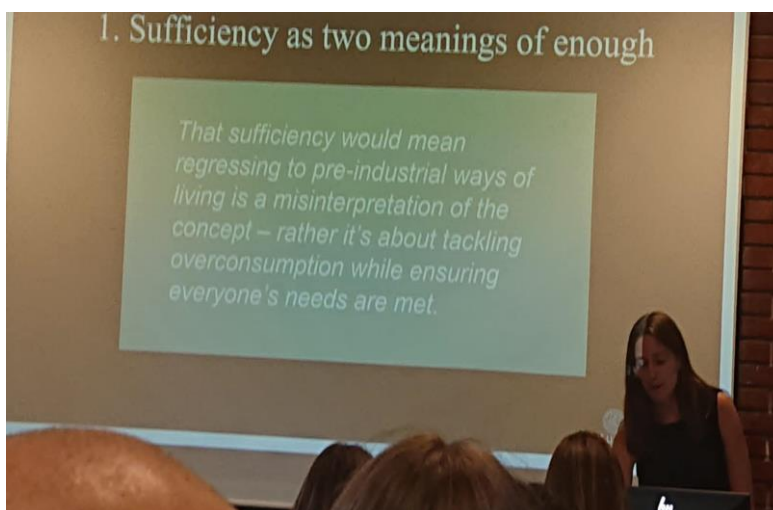
Hva trenger vi egentlig av materielle goder for å leve et godt liv? Trenger livene våre å bli dårligere av å legge «bånd på» oss selv og forbruke mindre eller kan de tvert imot bli bedre? Er folk flest motstandere av å klare seg med «tilstrekkelig» (på engelsk sufficiency) som mange hevder, eller er dette faktisk en feiloppfatning? Her ser vi på forskning som prøver å finne sannheten om disse spørsmålene!

Her foreleste blant annet Josefine Henman fra Lund Universitet med foredraget *Beyond the growth imperative: Countering misconceptions about sufficiency*.

Hovedbudskap: Følgende utsagn (bildet under) er en myte:

Fem argumentene (På bildene under) som viser hvorfor at utsagnet over er en myte som ikke støttes av hverken empirisk forskning eller logiske argumenter:

2. Sufficiency as alternative hedonism

That sufficiency means giving up on joy is wrong – rather it can lead to a more fulfilling life.

iiiee

3. Sufficiency as a citizen demand

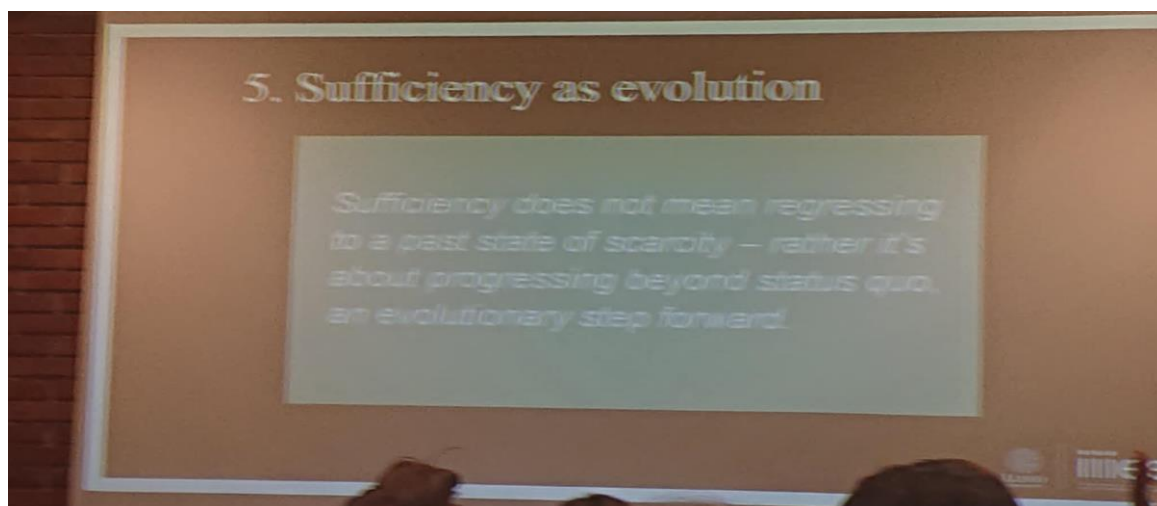
That people never want to settle for sufficiency is not necessarily true – rather citizens show interest in sufficiency policies.

iiiee

4. Sufficiency as a social organizing principle

Sufficiency is not primarily a concept to guide individual lifestyles – rather it should be seen as a social organizing principle.

iiiee

Kommentar: Argument (1) sier altså at å klare seg med *nok* ikke betyr å ha lite, men å kvitte oss med det vi ikke trenger. Det er ikke noe «magert» med å ha nok, det betyr å ikke produsere ting/goder vi uansett faktisk ikke bruker. Vi kan faktisk få det *bedre* fordi vi ikke må bruke store ressurser på å håndtere avfall fra overproduksjon (se 3.2). Argument (2) sier at vi ikke vil bli mindre lykkelige, bare oppleve en annerledes lykke – lykken med meningsfulle liv med *tid* til egne interesser og prosjekter. Dette peker tilbake på ideen om *relasjonelle* verdier siden gode og meningsfulle liv er noe annet enn å verdsette ting *fordi* de er instrumenter for umiddelbar (kortsiktig) glede. Vi ser nå at utsagnet om at å ha «bare» tilstrekkelig «vil bety slutten på et liv i komfort og glede som ingen vil velge», forutsetter et instrumentalistisk verdisyn – men instrumentelle verdier er bare én type verdier blant mange. Argument (3) er rent empirisk: Henmans forskning viser at det mange ønsker å leve et liv med mindre forbruk – problemet er snarere *hvordan* dette skal kunne skje på en måte som er praktisk gjennomførbar for folk flest. Om argument (4) kommenterte Henman at «strukturelle endringer trengs slik at *tilstrekkelighet* er en reell mulighet for folk»⁵ Notatene fra konferansen forteller ikke nøyaktig hvilke endringer hun her hadde i tankene, men det er høyst rimelig å tenke seg at det hun mener er at *hva* vi anser som verdifullt ikke er uavhengig av hvilket samfunn vi er en del av og former våre begreper om verdier – endres samfunnet endres også individers syn på dette. Her kan det være relevant å tenke seg samfunn bygget på naturens prinsipper og tålegrenser jfr. diskusjonen i (2.3) over – Og vi ser *med* paradigmet ikke *på* det når vi er *i* det (jfr. 2.1). Angående (5) menes med «Tilstrekkelighet som evolusjon» at vi ikke kan (eller bør) tenke på tilstrekkelighet som et tilbakeskritt til en fortid som var dårligere, men snarere et skritt fremover til en bedre fremtid. Nedvekst er egentlig en annen form for vekst:

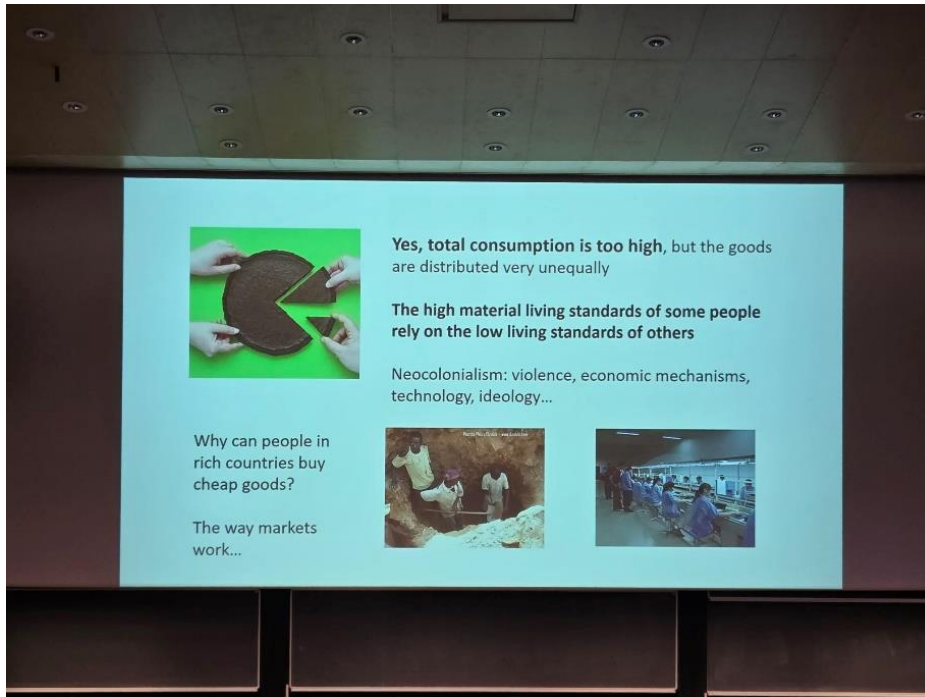
«The current focus on endless growth is a reflection on a passing period we can grow out of»⁶

⁵ Oversatt fra engelsk og direkte gjengivelse av mine notater tatt mens hun snakket.

⁶ Direkte sitat fra forelesningen til Josefine Henman. Merk at vi her har beveget oss fra en *kvantitativ* til en *kvalitativ* forståelse av vekst. Det som vokser i den sistnevnte forståelsen av begrepet er vekst i verdier og moralsk modning.

3.4 Sizing sufficiency: contesting framings of scarcity and limits

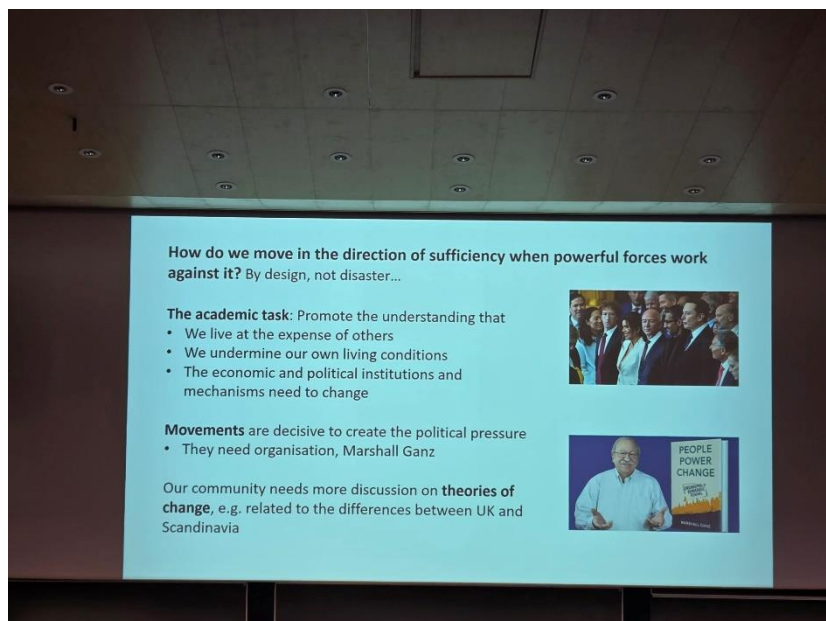
En ting er å argumentere for at vi alle må forbruke mindre, men bør man også fokusere på at det er for mange av oss? Er det for mange mennesker på kloden eller kan vi fint være enda flere dersom ressursene er mer likt fordelt og de rike forbruker langt mindre? Det oppsto en debatt som var veldig interessant mellom flere professorer som viser oss kompleksiteten i dette spørsmålet.

Hovedbudskap: (1) Professor Inge Røpke ved Aalborg universitet hevdet at det *både* er tilfellet at vi er for mange mennesker, at vi forbruker for mange ressurser *og* at ressursene som er tilgjengelig er for ulikt fordelt mellom fattige og rike. Røpke argumenterte videre for at problemet med overforbruk *hverken* kan løses på statlig/internasjonalt nivå eller grasrotnivå alene. Endringer er nødvendig på begge nivåene. Hun gikk dermed imot ideen om at all forandring må komme nedenfra og opp (ofte fremmet i økologisk økonomi) – det som trengs er endringer ovenfra og ned slik at man lager *forhold* for endringer på grasrotnivå. Folk må få *muligheten* til å konsumere mindre, og for det trengs det systemendringer på et høyere nivå. Hun sa også at hun var «Very annoyed about the discussion that there are too few people in Denmark».⁷ Slik hun ser det er det et faktum at det er alt for mange mennesker i verden og at det ikke vil hjelpe med nedvekst om befolkningen vokser ukontrollert. I tillegg kritiserte hun ideen om at teknologi kan redde oss fra overforbruket siden såkalt grønn teknologi egentlig bare bidrar til å flytte problemet til nye områder. Det som trengs ikke er teknologiske løsninger, men systemendringer. (2) Professor Lyla Mehta fra universitetet i Sussex var derimot kritisk til ideen om at vi er for mange mennesker og at det egentlig er en reell krise med overforbruk fordi hun mener at *ulik tilgang* på

⁷ Direkte sitat fra plenumsdebatt etter forelesning.

ressurser er hovedproblemet – i fattige land forbrukes det egentlig veldig lite selv om det er veldig mange mennesker der. De fattige burde få mer tilgang på ressurser og de rike forbruke langt mindre.

Kommentar: Dette var en debatt som fremsto veldig sentral for konferansens mandat som er *Building socially just postgrowth futures*. Ikke bare må veksten ned, men det er veldig viktig at den går ned på en rettferdig måte. Det er ikke rettferdig at noen har stor tilgang på ressurser og andre veldig lite som Lyla Mehta påpeker. *Samtidig* minner Inge Røpke oss på at vi også snakker om harde fysiske grenser for forbruk, derfor kan verdens fattige ikke få samme mulighet til å forbruke som vi har *nå*, vi trenger endringer av hele systemet slik at vi blir en planet med færre mennesker som alle forbruker langt mindre enn vi gjør nå. Endringer *innenfor* paradigmet om vekst kan ikke redde oss – vi må endre paradigmet og det gjør vi ikke med grønn teknologi.

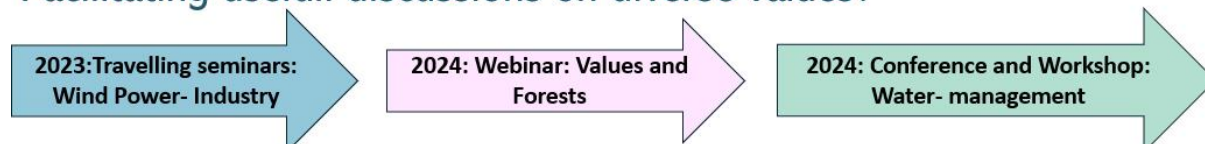
3.5 Furthering “Relational Thinking” in biodiversity and ecosystem conservation: Are relational values a useful notion for promoting a sustainable and just future?

Dette seminaret omhandler særlig relasjonelle verdier (se 2.2). Bakgrunnen er Naturpanelet (IPBES) sin [rapport](#) om *naturverdier og verdsetting av natur*. Hvordan kan lokal økologisk kunnskap og et større mangfold av verdier bli anerkjent og kartlagt? Her deltok blant annet jurist og fylkeskoordinator Christine Myrseth i Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Troms⁸ med foredraget:

How can NGOs have a role in the operationalization of plural values through public awareness and discussion on their meaning and possible implications?

Facilitating usefull discussions on diverse values?

«How long does a trip to the mountain last?»

«Outdoor life over five generations»
(Local presenter)

09.02: Webinar – Miljøverdier i skogforvaltningen

⁸ Et samarbeidsnettverk for NGOer der blant annet Naturvernforbundet er medlemmer.

Hovedbudskap: (1) I regi av FNF ble det gjennomført tre seminarer i ulike lokalsamfunn i Troms fylke der det var planer om vindkraftutbygginger. Her ble en av forfatterne av Naturpanelets rapport (se over) invitert med for å forelese og legge til rette for dialog om innholdet i rapporten og hvordan dette kan relateres til verdier som finnes i naturen på disse stedene. Det ble holdt et webinar om mangfold av verdier i skog der Ph.d. om tema ble presentert. På Natur i Nord konferansen⁹ ble det holdt et seminar om verdier i elver og elvedelta der Naturpanelets rapport igjen ble presentert og begrepene *instrumentelle verdier*, *relasjonelle verdier* og *egenverdi* ble brukt som analytiske verktøy for å legge til rette for at både lekfolk og personer i forvaltningen skal kunne gi uttrykk for, vurdere og diskutere et større mangfold av verdier. Disse aktivitetene blir derfor en måte å lettere *kartlegge* verdier, men også en form for bevisstgjøring der man kan bli klar over *at* ting man verdsetter faktisk *er* verdifulle. Det fastslås faktisk av Naturpanelet! (2) Resultatet av å presentere en slik global rapport i en regional og lokal kontekst har vært at folk som er aktive i organisasjoner har følt seg mer tatt på alvor: Som Myrseth beskrev det; de blir klar over at de er *verdiinformanter*¹⁰ (Myrseth 2025). Folk var stolte over at Naturpanelet kom til deres bygd og ville lære mer om hvordan de skal kunne snakke om ulike typer verdier for å kunne dokumentere og uttrykke sin kunnskap.

Making relational values useful: Value Informants and Networks!

(3) En *utfordring* som ble synliggjort er at det er behov for langt mer utdanning/informasjon om hvordan verdier skal kunne klassifiseres og dokumenteres både blant lekfolk og i forvaltningen. Dette er på ingen måte selvsagt for de fleste: Et hovedbudskap i Naturpanelets rapport er at årsaken til naturkrisen, men

⁹ Arrangeres hvert år i Tromsø av FNF Troms

¹⁰ Begrepet ble introdusert på Myrseth (2025), «How can NGOs have a role in the operationalization of plural values through public awareness and discussion on their meaning and possible implications?» PowerPoint presentasjon og forelesning på ISEE Degrowth 2025.

også vår mulighet til å stoppe den, ligger i å endre måten vi snakker om naturens verdier på alle nivå av politiske og økonomiske beslutninger. Dersom vi bruker bare et smalt sett av verdier (i praksis bare instrumentelle verdier), og bare kjenner til hvordan disse kan beskrives og dokumenteres vil det meste av naturens verdier forbli skjult. Dette gjelder eksempelvis kunnskap om verdier som besittes av urbefolkning og lokalbefolkning på steder som trues av naturinngrep som begrunnes instrumentelt og som ikke hensyntar førstnevnte, fordi det ikke finnes metoder for å innhente slike verdier eller språk for å beskrive dem. Og dette vil gå ut over oss alle for de relasjonene vi har til naturen binder oss sammen med den i et avhengighetsbånd – vi *er* natur og uten den vil vi ikke lengre *være*.

Et eksempel på hva som kan skje når man blir bevisste på at begrepene og språket man bruker for å snakke om verdier også avgjør hvordan man tenker på dem – hvilket paradigme men *ser* med – er kanskje følgende utsagn fra deltaker på seminaret om verdier på Natur i Nord konferansen som Myrseth siterte på foredraget:

The language we use reveals how we thinking about nature: **The word "user" points to directly on an instrumental understanding of Nature!** It is something we "use" and we have a interest of the person who "uses" this does Nature is valuable – it is not valuable. What with turning the thinking around water body is not something we use and exploits and which we must therefore take care of because it is in our interest; but rather something that take care of us? **The starting point is that we take care of Not the water, it's the water that takes care of us."**
- Workshop on water- management: nov. 2024, employee of a Municipality

